

መኢሶን የተከተለው የትግል ታክቲክና የ1966 ዓ/ም የኢትዮጵያ ሕዝባዊ አብዮት

በኢትዮጵያ በየካቲት ወር የ1966 ዓ/ም አብዮት ከፈነዳ እንደ አርባ ዓመት ሊሆነው የቀረው ሦስት ወር ብቻ ነው ። ታዲያ ስለዘመኑ አሁን ወይይት መደረግ መጀመሩ እንዴት ያበረታታል ። በቅርቡ ከሕይወት ተፈራና “ TOWER IN THE SKY “ ብላ የሰየመችውና ፣ ከነሕሳይ አብርሃ ደግሞ “ የአሲምባ ፍቅር “ ብሎ የሰየመው መጻሕፍታቸው ታትመው ለውይይት መነሻነት መብቃታቸው እጅግ ግሉህ ጠቀሜታ አላቸው ። እስካሁን ስሜታዊነት በፈጠረው ውዥንብርና ስለወቅቱም ጥርት ያለ አመለካከት እንዳይኖር አውቀው የሚያደርሱበት ምሁራንም በመጨመራቸው ፣ በዛን ወቅት ምን እንደተካሄደ ጥርት ያለ ግንዛቤ በተለይ ወጣቱ ተውልዶ እንዳይኖረው አድርጓል ። የሕይወት መጻሕፍት በአማርኛ ቀርቦ ሲሆን ኖሮ ጠቀሜታው የጎላ በሆነ ነበር ። የውይይቱ ጠቀሜታ የሚጎላው ደግሞ የ1966 አብዮት ካነሣቸው ቁልፍ ፖለቲካዊ ጥያቄዎች አሁንም ድረስ በቂ መልስ ያላገኙ መሆኑ ነው ። አንዳንድ ነገሮች አለቀላቸው ይባላል እንደገና በሆነ መልኩ አንሠራርተው ብቅ ይላሉ ። እኔም የዚህን የውይይት ፈለግ በመከተል በኢትዮጵያ አብዮት ወቅት መኢሶን ስለተከተለው የትግል ታክቲክ አንዳንድ ነገሮችን ለመሰንዘር ወሰንኩ ። በየካቲት ወር 1966 ዓ/ም በኢትዮጵያ የተቀሰቀሰው አብዮት ከሞላ ጎደል በተራማጆች በኩል ያልተጠበቀ አልነበረም ። ምክኒያቱም በዛን ወቅት ዓለም በካፒታሊስቲክና በሶሻሊስቲክ የኢኮኖሚ ሥርዓት ለሁለት ጎራ ተከፍላ የተለያዩ ትግሎች የሚካሄዱት መድረክ ነበረች ። የተወሰኑት አገሮች ከምዕራቡ ዓለም ቅኝ ግዛት ነፃ ለመውጣት ትግል ሲያደርጉ ፣ ሌሎቹ ደግሞ የራሳቸውን ጨቋኝ ገዢዎች በማስወገድ አገራቸውን ከእጅ አዙር ቅኝ-አገዛዝ አላቀው ፣ ሕዝባዊ ሥርዓት በምትኩ ለማቋቋም የሚንቀሳቀሱበት ወቅት ነበር ። የኢትዮጵያ ተራማጆችም በ1953 ዓ/ም በተሞከረው መፈንቅለ መንግሥት ሙከራ ተነቃቅተው ፣ ከ1959 ዓ/ም አንስቶ በይፋ ለሥርዓቱ (ሰባሰባቱ) ስር-ነቀል ለውጥ መንቀሳቀስ የጀመሩበት ወቅት ነበር ። እስከዚያ ወቅት ድረስ ግን በተለይ የተማሪው እንቅስቃሴ ሲጠይቅ የነበረው ጥንናዊ ለውጥ ነበረ ። የባላባቱ ሥርዓት ግን ለዚሁም በቂ ሆኖ አልተገኘም ። በተለይ ወደኋላ ላይ ፣ ከፊሉ የተማሪው ክፍል ትምህርቱን እንደጨረሰ ሥርዓቱን ለማገልገል ወደ ሀገር ቤት ከመምጣት ፋንታ በውጭ አገር ተደራጅቶ በቋሚነት የሥርዓቱን ምንነት ማጋለጥ መጀመሩ ፣ በአገር ቤት ያሉትንና ከአገር ውጭ ይገኙ የነበሩ ኢትዮጵያዊያንን ንቃተ-ሕሊና በተወሰነም ደረጃ ቢሆን ከፍ ለማድረግ በቅቷል ።

አገሪቱም በምዕራቡ ዓለም የኢኮኖሚ ሥርዓት ምህዋር ውስጥ ስትሸከረከር መቆየቷ ፣ የወሎና የትግራይን እርሀብ አተረፈላት እንጂ ሌላ ጥቅም እንዳልሰገኘላት ምሁራን ተገነዘቡ ። ስለዚህም ምሁራን ከዚህ ተውሳክ ከሆነ ሥርዓተ ኢኮኖሚ አገሪቷን ማላቀቅ ግድ አላቸው ። ለዚሁም ችግር መፍቻ ይሆናል ተብሎ ደግሞ ፣ የሶሻሊስቲክ ሥርዓተ-ኢኮኖሚ እንደ አማራጭ ተወሰደ ። እንግዲህ የ1966ቱ የየካቲት ሕዝባዊ አመፅ የተቀሰቀሰው አብዮት የተማሪው ክፍል ይህንን አቋም ከወሰደ በኋላ ነበር ማለት ይቻላል ። እርግጥ ነው የንጉሠ ነገሥቱ መንግሥት ልማትን በተመለከተ የምዕራቡ ዓለም አሉታዊ ተፅዕኖ ቢኖርበትም ቅሉ ፣ በአገሪቷ ዘመናዊ ትምህርትን በማይናቅ ደረጃ አስፋፍቷል ። አንዳንድ መሠረተ ልማቶችን መገንባቱም አሌ የሚባል አይደለም ። ዘመናዊ የመከላከያና የሲቪል ተቋሞችን አቋቋሟል ። ተቋሞቹም በራስ ዜጋ እንዲመሩም አድርጓል ። በውጭ ፖሊሲውም የአፍሪካ ሕብረትንና የአፍሪካ ሕዝቦች ፀረ-ቅኝ ግዛት ትግልን በመደግፍ ተንቀሳቅሷል ። በተለይ ለአፍሪካ አንድነት ድርጅት መቋቋም ትልቅ አስተዋፆ አድርጓል ። ሆኖም ግን ሥርዓቱ ያረጀ በመሆኑ የተነሣ ፣ በአገር ውስጥ ፣ በገጠርም ሆነ በከተማ አንዳንድ ትግሎች በመካሄድ ላይ ነበር ። በወቅቱ ለሥርዓት ለውጥ የሚታገሉ የሕብረተ-ሰብ ክፍሎች እንደመኖራቸው መጠን ሁሉ ፣ ከአገሪቷ ግዛት ቅርሶ ለመውሰድና ከግዛቱ ለመገንጠል የሚካሄዱም ትግሎች ነበሩ ። በኋላም ላይ አብዮቱን ውስብስብ ያደረጉት እነዚህ ኃይሎች መሆናቸውን መገንዘብ ይቻላል ። ከተገንጣቸውም ጀርባ ሆነው ኢትዮጵያን ወደብ አልባ በማድረግ ከቀይ ባሕር ለማራቅ የሚንቀሳቀሱም አንዳንድ የአረብ ማህበረ-ሰቦች እንደነበሩ በአሁኑ ወቅት ለአብዛኛዎቻችን የተሰወረ አይመስለንም ።

በወቅቱ በሕብረተ-ሰቡ ንቃተ-ሀሊና ላይ የማይናቅ ተፅዕኖ አሳድሮ የነበረው የተራማጃ ክፍል አስተሳሰብ ነበር ቢባል ከዕውነት የራቀ አይመስለንም ። መለየ ለባሹም የሕብረተ-ሰቡ አካል እንደመሆኑ መጠን ፣ የግራው ኃይል አስተሳሰብ ወደርሱም ሠርዖ መግባቱ አልቀረም ። እንግዲህ ይኸንን ውጥንቅጥ ሁኔታ የተረዳው መኢሶን “ውሻ በቀደደው ፣ ጅብ ይገባል” ይባላልና ፣ ይህ እንዳይሆን በትግሉ ወቅት ብርቱ ጥንቃቄን ማድረግ ነበረበት ። ስለዚህ በሕዝባዊ አመፅ ወቅት ግዛት ገንጥሎ ለመውሰድ ካሰፈሰፈው የሱማሌ መንግሥትና ለጠባብ ጥቅማቸው በማሰብ ከግዛቷ ተገንጥለው ለመውጣት አመቺ ጊዜን ሲጠባበቁ ከነበሩት ከሻቢያና ከጅብላ የኢትዮጵያ ሕዝብ አንድነቱን ጠብቆ ባላባታዊውን ሥርዓት እንዲታገልና ፣ ዲሞክራሲያዊ ሥርዓትን ለመገንባት ይችላል ዘንድ የሚያበቃውን የትግል ሥልጣን መቀየስ ነበረበት ። ሆኖም ግን ለኢትዮጵያ መድሀን ይሆናል ብለን ያቋቋምነው ድርጅት (ኢሕአፓ) ፣ ገና በጨቅላነቱ ተገንጣቶቹ ጠልፈው በመውሰድ በሥራቸው በማደራጀታቸው የተነሣ ፣ ለመኢሶን ትግሉን የባሰ ውስብስብ አድርገንበት እንደነበር ፀሐይ የሞቀው ሆኖ ነው ።

የመንግሥትን ሥልጣን የጨበጠው ኃይል ሁሉንም ነገር መወሰን ስለሚችል ፣ የማንኛውም አብዮት ቀዳሚው ጥያቄ የሥልጣን ጥያቄ ይሆናል ። መኢሶንም ይኸንን ጥያቄ በተመለከተ በውስጡ ተፈጥሮ የነበረውን ልዩነት በቅድሚያ በዲሞክራሲያዊ መንገድ በውይይት ከፈታ በኋላ ፣ **ጊዜያዊ ሕዝባዊ መንግሥት** የሚለውን ማታገያ መፈክር አውርዶ ፣ ሥልጣን ወደ ሕዝብ የሚሸጋገርበትን መንገድ በተመለከተ “በሐራጭ አብዮታዊ ዲሞክራቲክ አብዮት” ፕሮግራም ላይ ቁልጭ አድርጎ ያስቀምጣል ። ሕዝባዊ ሥልጣን ሊመጣ የሚችለው ፣ የሠፊው ኢትዮጵያ ሕዝብን ይሁንታ በምርጫ ሲያገኝ ብቻ መሆኑን በማያሻማ መልኩ ፕሮግራሙ ላይ እንዲህ ሲል አስፍሮታል ። “ የሠፊው ሕዝብ ትግል ተደራጅቶና ገፍቶ አብዮታዊ ሕዝባዊ ግንባር እንደተቋቋመ በትግሉ ውስጥ የተሳተፉት የግንባር አባል ፓርቲዎችና የፖለቲካ ድርጅቶች ከሚያቀርቧቸው ምልክቶች መሀከል ሕዝቡ በሙሉ ነፃና ምሥጥራዊ በሆነ ምርጫ እንደራሴዎቹን መርጦ የመንግሥቱን ከፍተኛ ሥልጣን ወደሚይዘው አብዮታዊ ሽንገ ይልካል ። የሕዝቡ ወኪሎች አጥንተው ባፀደቁት ሕገ-መንግሥት መሠረት የመንግሥቱ መቆጣሪያ ፣ ዘርፎችና የሥልጣን ክፍፍሎች ተወስነው በወዝ-አደሩ ፓርቲ መሪነት ሕዝባዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፑብሊክ ይቋቋማል ።” ደርጉም ቀደም ሲል አውጆት የነበረውን የኢትዮጵያ ሶሻሊዝምን እርግፍ አድርጎ በመተው መኢሶን ከሌሎች ተራማጆች ጋር በመሆን ያቀረበውን የሰሐራዊ አብዮታዊ ዲሞክራቲክ ፕሮግራምን ተግባራዊ ለማድረግ ቃል ከገባ በኋላ ፣ በትብብር መሥራት ተጀመረ ። የመንግሥት ሥልጣን የጨበጠው አካል መኢሶን ላቀረበው ፕሮግራም ተግባራዊነት እታገለልሁ ማለቱ ለመኢሶን ጥሩ አጋጣሚ ነበር ማለት ይቻላል ። በወጣት መኮንኖችና በባለሌላ ማዕረጎች የተቋቋመው መንግሥት ደግሞ ከባለቤቱ ሥርዓት ገዥ መደብ ጋር ምንም ዓይነት የጥቅም ግንኙነት ያለመኖሩ ሁኔታ ፣ የሥርዓት ለውጡን ለማምጣት አመቺ ሁኔታን ፈጥሮ እንደነበር ግልፅ ነው ። መኢሶንና ስብስቡ የራሱን በነፃነት የመሥራት መብቱን በአዋጅ ካስጠበቀ በኋላ ፣ ከደርጉ ጋር በሕብረት የባላባቱን ሥርዓት ለማስወገድ መታገሉን ተያያዘው ።

በነገራችን ላይ መኢሶን ከደርግ ጋር ተባብሮ ሠራ ይባላል እንጂ ፣ እንደ ዕውነቱ ከሆነ ግን ደርግ ነው ከመኢሶን ጋር ተባብሮ የሠራው ። እንዴት ቢባል ፣ የሕዝብ ድርጅት ጉዳይ ጊዜያዊ ጽ/ቤት ከተቋቋመ በኋላ ፣ ደርግ ሲታገል የነበረው የራሱ የነበረውን የኢትዮጵያ ሶሻሊዝምን ፕሮግራም ተግባራዊ ለማድረግ ሳይሆን ፣ በመኢሶን የቀረበለትን ፕሮግራም ተግባራዊ ለማድረግ በመሆኑ ነው ። በወቅቱ በመኢሶን የቀረበው ፕሮግራም የሚያመለክተው የሥልጣን ሽግግርን መንገድ ብቻ ሳይሆን ፣ የአብዮቱ ወዳጆችና ጠላቶች እነማን እንደሆኑም በተጨማሪ በግልጽ ያመለክታል ። ይህ ማለት ደግሞ መኢሶን በወቅቱ የፖለቲካ አካላት በመደቦች ባህሪ ትንታኔና በቅራኔዎች አፈታት ሕግጋት ላይ የሚመራ ነበር ማለት ነው ። ከዚህ ትንታኔ በመነሣትም መኢሶን ወታደራዊው ደርግ የመጀመሪያውን የአብዮት ደረጃ ከሠፊው ሕዝብ ጋር አብሮ ለመጓዝ ይቻላል እንጂ ፣ ደርጉ የንዑስ ከበርቱ ስብስብ እንደመሆኑ መጠን አብዮቱን ወደ ሁለተኛው ደረጃ እንደማያሸጋግረው መኢሶን ጠንቅቆ ያውቅ ነበር ። በዚህ ረገድም ሠፊው ሕዝብ ለአፍታም እንዳይዘናጋ ፣ ይኸንን ሆኖ በሚያዘደ ወር 1968 ዓ/ም ለሕዝብ በይፋ ባወጣው ፕሮግራሙ ላይ ፣ “ ጊዜያዊ ወታደራዊ መንግሥት ይህን ፕሮግራም ከሥራ ላይ ሊያውል አይችልም ። ስለዚህም ደርጉ የቀድሞ ወላዎይነቱን ካስቀረ ፣ የዚህን መለስተኛ አዋጅ ሥራ ላይ መዋል የሚያግዙ እርምጃዎች በመውሰድ የሠፊውን ሕዝብ ትግል ሊያገለግል ይችላል ። ሠፊውን ሕዝብ ተክቶ ግን ይህን ፕሮግራም ከሥራ ላይ ሊያውል አይችልም ። የዚህ መለስተኛ ፕሮግራም ታሪካዊ ቦታ

